

141

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

F. SAFRONOV

ÎNTÎLNIREA DIN ADÎNCURI

EDITATĂ DE REVISTA
ȘTIINȚĂ și TEHNICĂ

F. SAFRONOV

ÎNTÎLNIREA DIN ADÎNCURI

A. DNEPROV

CIOCANUL ELECTRONIC

V. JURAVLIOVA

LEONARDO

Colecția „Povestiri științifico-fantastice"
Anul VI — Nr. 141

Dragi cititori,

Vă rugăm să ne scrieți impresiile și observațiile dv. critice cu privire la aceste povestiri și la prezentarea lor grafică.

Adresa noastră este: Colecția „Povestiri științifico-fantastice" a revistei „Știință și tehnică", Casa Scinteii, Piața Scinteii nr. 1, raionul I. V. Stalin, București.

Coperta — desen: D. IONESCU

F. SAFRONOV

ÎNTÎLNIREA DIN ADÎNCURI

Era o dimineață splendidă. Nu adia nici cea mai ușoară briză. Marea era strălucitoare, de un albastru străveziu. De după munți se arăta soarele, polelnd cu aur contururile norilor.

O barcă plutea pe unda liniștită, aproape fără să facă zgomot, scîrțîind doar alene din furcile vîslelor. În ea erau trei oameni: profesorul ihtiolog Poleakov, contabilul Nikodimov și inginerul Berdanov. Toți trei se cunoscuseră aici, în orășelul de pe malul Mării Negre, unde se pasionaseră după înotul submarin și acum își petreceau tot timpul împreună. Înotul submarin și vînătoarea de pești îi apropiaseră, în ciuda deosebirii dintre profesiunile lor.

Cînd barca se îndepărtă de țărm, lăsînd în urmă pe înotătorii ce se aventuraseră singuri în larg, Berdanov își îmbrăcă masca. Încălță apoi înotătoarele de cauciuc verde, luă arma și, străduindu-se să nu facă zgomot, plonjă în apă. De îndată se văzu clar că este un înotător excelent. Prietenii îl zăreau prin apa transparentă cît de sigur se aventura în adînc. Iată, a observat o pradă și s-a făcut nevăzut. După cîteva secunde doar, Berdanov apăru la suprafață, ținînd în mînă un chefal ucis. Aruncă peștele peste bord și, intrînd în barcă, își scoase masca:

— Un banc mare de chefali. Se îndreptă într-acolo și arătă cu mîna spre largul mării. Hai să-i ajungem!

Apucară vîslele. Undeva, departe, din cer, se auzi un sunet caracteristic avioanelor cu reacție. Toți trei, ca la comandă, priviră în sus, dar nu văzură nimic.

— Unde-i? se miră Berdanov, intrigat de șuieratul tot mai puternic al motoarelor cu reacție.

— Îl văd! se bucură Nikodimov, arătînd cu mîna spre cer. Uitați-vă acolo, mai la stînga!

Într-adevăr, pe cer se arătă un mic punct argintiu. Încetul cu încetul se mărea. Curînd, în locul punctului argintiu, se putea distinge silueta unui avion. Cobora repede și se vedea clar că este un aparat uriaș, de o formă stranie, cu niște aripi lungi, triunghiulare. Avionul cădea cu coada înainte. Din motoarele dispuse pe fuzelaj izbucneau din cînd în cînd vîrtejuri de fum. Se auziră cîteva pocnituri scurte.

— Un accident! exclamă Nikodimov, sărind în picioare. Din pricina izbiturii bruște, barca se clătină. Vine drept spre noi!

Impresia aceasta se dovedi a fi înșelătoare. După cîteva secunde, toți trei își dădură seama că avionul cade în mare, destul de departe de mal. El se apropiase de suprafața apei și pentru o clipă parcă înțepeni în văzduh. Probabil că echipajul încerca să scoată tot ce se putea din motoare, ca să preîntîmpine catastrofa. Motoarele însă mugeau, iar șuvoiul de gaze ce ieșea cu putere din eșapament făcea să spumege oglinda netedă a mării. Apa țîșnea în sus și se împrăștia în toate părțile, ca o fîntînă arteziană, părînd că fierbe în jurul gigantului aerian. Acum, la suprafață, nu se mai vedea decît jumătate din uriașul său fuzelaj.

Pe neașteptate, o sirenă din avion începu să urle. În aceeași clipă, motoarele își încetară activitatea și aeronava dispăru în adînc. Crestele înalte și spumoase ale valurilor acoperiră totul și marea înghiți nava zburătoare. La suprafață rămase doar un uriaș cerc de spumă albă, ce acoperea ca un giulgiu locul catastrofei.

— Mai repede, într-acolo! spuse grăbit Poleakov. Trebuie salvat echipajul. Poate vor reuși să părăsească bordul!

Barca se repezi cu viteză înainte. Pe cei trei prieteni îi despărțea de locul pieirii avionului o distanță de cîțiva kilometri. Stînd la cîrmă, Poleakov privea atent în zare, străduindu-se să observe pe aceia care s-ar fi salvat. În zadar! Numai de cîteva ori se iviră la suprafață bulboane de aer ce făceau ca marea să spumege din nou. Se părea că apa pătrundea în interiorul avionului.

— Straniu. Foarte straniu..., mormăi Poleakov.

— Ce anume? întrebă Berdanov.

— M-a uimit aspectul neobișnuit al avionului scufundat. O aripă triunghiulară ce ajungea pînă la coadă... Dimensiuni nemaivăzute... Motoare de o forță uriașă, ce-l mențineau vertical peste apă... O amerizare stranie, cu coada înainte...

— Amerizare? întrebă Nikodimov. Doar a căzut, nu a amerizat.

— Poate că da, dar poate că nu. Dacă aș fi un om cu fantezie, aș presupune că nu era un avion...

— Dar ce era?

— Semăna mai mult cu un rachetoplan cosmic. Și a fost construit, cred, nu la noi, pe Pămînt, ci pe o altă planetă. Poate chiar pe Marte...

Abia după 40 de minute barca ajunse în regiunea unde căzuse avionul. Toți se aplecară peste bord, privind atent în apă. Motoarele avionului ridicaseră acolo nori de nămol, de nisip și bucăți de plante submarine. Pe alocuri, la suprafață, se clătinau meduze albastre-străvezii și pești buimăciți.

— Nu se observă nimic, spuse dezamăgit Berdanov privind în lături. Nici avionul, nici oamenii.

— Trebuie să ne cufundăm, răspunse Poleakov. Poate zărim ceva în adînc.

Își îmbrăcă în grabă masca, luă arma și plonjă. Departe, prin stratul de apă tulbure, străluceau stîncile întunecoase de pe fundul

mării. Deasupra, destul de aproape, se profilau carena roșie a bărcii și o parte din vislă. Suprafața apei părea o oglindă de argint care reflecta obiectele scufundate.

Poleakov văzu deodată, chiar în fața lui, un chefal uriaș. Peștele nu părea să miște din aripioare, totuși înainta destul de repede, schimbîndu-și din cînd în cînd direcția. Pe neașteptate, chefalul se aruncă mai întîi la dreapta, apoi la stînga și dispăru în adînc. După el, în mare viteză, înota un corp uriaș, negru, lung de vreo patru metri. Poleakov reuși să observe pe spinarea acestui gigant, care trecu pe lîngă el ca o săgeată, o aripioară verticală.

„Un rechin!" — îi fulgeră prin minte. Animalul de pradă se năpusti după chefal și-l ajunse. Poleakov văzu cum se căscă și se închise botul imens. Totul se petrecu în cîteva fracțiuni de secundă. Cînd peștele se întoarse cu fața spre el, sîngele îi înghețâ în vine. Un rechin-ciocan! Unul dintre cei mai uriași răpitori submarini! El, ihtiologul, să nu-l recunoască ?!... De la cap, spre ambele părți, pornea o proeminență orizontală. În spatele capului, pe trunchi, erau doi ochi mari, bulbucați. Deodată se aprinseră de o strălucire verde ca de pisică. Groaza îl cuprinse pe Poleakov. Dînd cu disperare din înotătoare, se avîntă spre suprafață.

Sufocîndu-se, fără a putea măcar să mai scoată un cuvînt, făcu semn spre apă lui Berdanov și Nikodimov, care îl trăgeau în barcă.

— Un rechin-ciocan! gîfîi el, smulgîndu-și masca.

— Nu se poate! Ăștia nu trăiesc în Marea Neagră! De abia spusese aceasta Berdanov, că la suprafața apei se arătară o aripioară ascuțită și o parte din spinarea urlașului pește.

Nikodimov sări înspăimîntat către celălalt bord. Barca se clătină foarte tare. Rechinul descrise în jurul bărcii un cerc, apoi un al doilea, un al treilea, pe urmă un al patrulea... Lăsa impresia că se va învîrti astfel la nesfîrșit.

— Uită-te la coada lui! șopti Poleakov. Asta nu-i un rechin. Rechinii au coada verticală, iar coada acestuia e orizontală, ca la balenă...

— Atunci ce-i ?

— Nu știu... Straniu... Un astfel de pește nu e cunoscut în ihtiologie.

Între timp, bizara viețuitoare continua să descrie rotocoale, impasibilă, ca și cum n-ar fi intenționat să atace barca. Aripioara sa, umedă, ieșind din apă, reflecta o lumină trandafirie. Poleakov îl apucă deodată de mînă pe Berdanov.

— Am impresia că nu-i o ființă vie.

— Cee ?!

— Privește mai atent...

Aripioarele și coada uriașei făpturi fusiforme erau cu totul imobile. Stăteau fixe, într-o anumită poziție. Era absolut de neînțeles cum se mișca monstrul. Aplecîndu-se spre apă, Poleakov auzi un zgomot foarte slab, ca și cum în apropierea bărcii ar fi lucrat un mic motoraș. Sunetul venea de la „rechin".

— Auziți? Năzdrăvănia asta-i de acolo...
— De unde?
— De pe racheta marțiană, care a amerizat aici.
— Ei, asta-i prea de tot!
— Priviți! Priviți! strigă Nikodimov, arătînd spre mare.
Dinspre bordul drept se apropiau de barcă încă doi „rechini".
Berdanov aruncă în treacăt o privire spre țărmul îndepărtat: se putea ajunge pînă acolo înot? Poleakov, în aparență liniștit, privea fără să se miște spre „rechin". Nikodimov se făcu alb ca varul.
In clipa aceea, unul dintre „rechini" se vîrî sub barcă. Se auzi o lovitură puternică și toți trei zburară, rostogolindu-se în apă.
Ultimul lucru pe care îl reținu Berdanov fu chipul lui Nikodimov, desfigurat de spaimă și durere: zburînd, una dintre vîsle îl lovise în cap.
...Cufundîndu-se în apă, Berdanov văzu alături de el contururile neclare ale unui „rechin". Răpitorul deschise botul uriaș și inginerul simți că este apucat de picioare și absorbit. Se aruncă într-o parte. Prea tîrziu! Fălcile „rechinului" se strînseseră ușor pe mijlocul lui și îl înghițeau treptat. Incă o clipă, și ele se închiseră cu zgomot peste capul său. Inima lui Berdanov bătea gata să-i sară din piept. Simțea că înghițitura de aer pe care o trăsese în plămîni îi mai ajungea doar pentru cîteva secunde. In ochi îi scînteiau cercuiețe roșii. Pierzîndu-și aproape cunoștința, ridică puțin capul și trase aer în piept. Instinctiv respiră adînc...
„Ce-o mai fi și asta?" — îi trecu prin cap.
In interiorul „re hinului" era aer. Nu-i venea să creadă, totuși respiră repede și des, ca după o fugă ce-l sleise puterile.
Pipăi corpul „rechinului". Era tare și rigid ca metalul.
Fără voie își aminti cuvintele lui Poleakov: „Asta nu-i o ființă vie"... Profesorul avea dreptate.
In jur era un întuneric absolut. Un motoraș nevăzut duduia regulat. Deci „rechinul" plutea. Dar încotro? De sus coborî ceva rece pe obrazul lui Berdanov. Pipăi cu mîna — o membrană subțire. Intinse mîna înainte — altă membrană. In spate — la fel. Membrana nevăzută îl înfășura din toate părțile. Se pomeni ca într-un sac. Respiră tot mai greu. Berdanov încercă să rupă folia cu mîinile, dar nu reuși. Deși subțire, era totuși solidă.
Trecură cîteva minute, și atmosfera din sac deveni sufocantă și fierbinte.
Prizonierul apucă membrana cu dinții și mușcă din ea, deschizînd astfel un mic orificiu. Cu degetele rupse în continuare pelicula și scoase capul din sac. Putea să respire mai ușor.
Deodată simți cum corpul „rechinului" se lovi de ceva tare. Din cauza inerției fu aruncat înainte. Fălcile „rechinului" se deschiseră pe neașteptate, Berdanov zări în fața lui o lumină și primi din spate o lovitură ușoară, care-l azvîrli afară din botul „fiarei".
Căzu în apă. Membrana cea subțire îi încurca mișcările. Zvircolindu-se, dădu de ceva tare și se ridică în picioare.
In clipa aceea simți că cineva îl atinge de umăr. In spatele său stătea profesorul Poleakov, cufundat pînă la piept în apă.

— Ei, cum e cu ipoteza mea ?
— Care ?
— In legătură cu marțienii. Sintem doar in nava lor, in adincul mării !
— Așa crezi ?
— Fără nici o indoială.
— Dar unde-i Nikodimov ?
— Nu știu...
— Pe dumneata tot... „rechinul" ?
— Tot...

Berdanov privi in jur. Se găseau intr-un compartiment mic și intunecos din racheloplan. Pe pereți, două luminatoare aruncau o lumină palidă. Podeaua acelei despărțituri se afla la un metru sub apă. Poleakov își ajută prietenul să se elibereze de membrana ce-l infășura. Pe neașteptate, se auzi o lovitură la bordul sting. In perete se deschise o breșă, prin care pătrunse un puternic șuvoi.

— Trapa..., explică pe scurt Poleakov, trăgindu-l deoparte pe Berdanov.

Prin orificiul care lăsa să intre apa se arătă botul „rechinului". Peștele mecanic pătrunse in incăperea lor pină la jumătatea corpului, inchizind astfel, ca un dop, drumul șuvoiului. Fălcile se deschiseră și dintre ele căzu inăuntru un om infășurat și el intr-o peliculă transparentă.

— Nikodimov ! exclamă Poleakov, aruncindu-se in ajutorul acestuia.

„Rechinul" mecanic se trase inapoi și in compartiment pătrunse apa din nou, dar numai o secundă. Capacul circular de metal al orificiului se inchise, oprind șuvoiul.

Nikodimov zăcea fără cunoștință. Fața ii era insingerată ; lovitura vislei ii sfișiase pielea capului. Berdanov și Poleakov sfirtecară membrana rigidă, il ridicară pe Nikodimov pe brațe, susținindu-l deasupra apei. Poleakov puse urechea la pieptul lui și ascultă.

— Trăiește ! Uite, in colț e un planșeu uscat. Să-l ducem acolo. Fii atent. Acum trebuie să-i punem ceva sub cap.

Berdanov adună sacii de peliculă, din care tocmai se eliberaseră, ii scutură și făcu din ei un fel de pat moale pentru Nikodimov. Apoi își rupse cămașa in fișii lungi și cu fașa confecționată ad-hoc il legă rana. Nikodimov gemea.

— Din păcate, nu putem să-i ajutăm mai mult...

Amindoi se așezară pe marginea planșeului, căutind să nu-l tulbure pe Nikodimov. Compartimentul racheloplanului părea o criptă metalică ferecată, din care nu exista ieșire. Berdanov il privi pe Poleakov, care se gindea și el probabil la situația creată. Observind uitătura lui Berdanov, Poleakov spuse incet :

— Și totuși trebuie să existe o ieșire. Fără indoială că incăperile racheloplanului comunică intre ele. Să căutăm cu atenție. Ce crezi ?

— Și eu cred la fel. Pe mine mă frămintă insă altceva : Ce facem cu Nikodimov ? Privește-l... Incă nu și-a revenit.

Nikodimov gemu. Respira cu gura uscată și larg deschisă.

— I-ar trebui puțină apă, răspunse Poleakov, dar de unde s-o luăm? Poate că marțienii nici nu beau un asemenea lichid. Fie, se hotărî el deodată, hai să cercetăm locul. Nu prea am chef să intru din nou pînă la piept în apa rece, dar ce-i de făcut...

Coborîră de pe înălțimea pe care stăteau și începură să pipăie cu atenție pereții.

— Profesore! chemă Berdanov. Vino aici! Uite ce aduc rechinii-roboți.

El ținea în mînă un sac de peliculă plin de apă. Înăuntru se zbătea un pește mare. Curînd mai găsiră cîteva săculețe. În ele erau pești mari și mici, crabi, pietre, raci, scoici, meduze, probe de nisip din fundul apei, bucățele de lemn, cioburi de sticlă, frînturi de metal ruginit — într-un cuvînt, tot ce se poate găsi în mare și pe fundul ei.

— Am impresia că rechinii-roboți colectează toate astea pentru ca marțienii să le poată studia.

— Și noi facem parte din colecție, zîmbi amar Berdanov, dar poate că-i spre bine. Vom fi studiați și astfel ne vom întîlni cu marțienii. Înseamnă că trebuie să existe o ieșire de aici!

Drept răspuns la cuvintele lui, din colțul îndepărtat al încăperii se auzi geamătul lui Nikodimov. Întorcîndu-se, văzură că deasupra planșeului s-a deschis o trapă mare ce dădea în compartimentul de alături, care era luminat puternic. Rănitul Nikodimov dispăruse de pe planșeu.

— Marțienii dumitale l-au furat în timp ce noi priveam peștii! exclamă Berdanov. Acum au să vadă primul om. Pentru ei, el este o sălbăticiune. Probabil că nici nu-și dau seama că e rănit!

Cei doi săriră pe planșeu și începură să lovească cu pumnii în trapa care se închisese. Sunetul surd al loviturilor se stingea, trapa însă nu se deschidea.

— Trebuie să ne cruțăm forțele, spuse Poleakov, așezîndu-se pe podeț. E greu să ghicești ce se va întîmpla cu noi mai departe.

Pe neașteptate, se aprinse o lumină strălucitoare. Părea că o răspîndea întregul plafon.

Cei doi prieteni se ghemuiră cu spinările de perete, privind cu atenție la neobișnuitele schimbări survenite. Din apă, de pe fundul încăperii, se ridică încet o plasă metalică. Iat-o cum a rămas în întregime suspendată în aer, s-a înclinat, vibrînd mărunt și des. Săculețele de peliculă cu pești, raci și probe de nisip alunecară spre planșeu chiar la picioarele lui Berdanov și Poleakov. De sub podeț se arătară cîteva labe metalice, dotate cu cîte două degete, care, cu o mare agerime, ajutîndu-se una pe alta, adunară într-un singur minut toate obiectele de pe plasă, pînă la ultimul. Labele scurte și avide dispărură sub planșeu tot atît de neașteptat cum se iviseră.

Berdanov se clătină. Simți că ușa trapei de care el se sprijinea cu spinarea se deschide încet spre despărțitura alăturată. Privi într-acolo. Prin crăpătura dintre trapă și perete străbătea o rază de lumină.

— Privește! îl trase pe Poleakov de mînă, arătîndu-i ușa căscată.

Ambii se năpustiră spre trapă. Aceasta se deschise încet, fără zgomot. În culmea bucuriei, dădură buzna în încăperea de alături, dar

se opriră in prag. In a doua cameră strălucea o lumină albastră-verzuie atît de intensă, incit ai fi putut citi o carte fără nici o greutate. Acolo nu se vedea pic de apă. Un email alb şi neted acoperea pereţii. Indată le sări in ochi curăţenia deosebită a compartimentului, de-a lungul căruia se înşiruiau în rînduri dese, aproape atingîndu-se unul de altul, dulapuri albe şi înalte, inchise ermetic. In partea dreaptă a fiecăruia se zărea cite un ochi mic de sticlă.

Poleakov nu mai putu răbda, se apropie de primul dulap şi privi înăuntru prin geamuleţ.

— Ehe! Dar ăsta-i un preparator! Uită-te: Mecanismele secţionează peştii prinşi.

Labe metalice cu cite două degete apucau dintr-un fel de ladă unul după altul obiectele găsite de rechinii-roboţi şi, la intervale regulate, le aşezau intr-o sferă mare şi albă. Unele dintre obiectele de aici intrau apoi in conducta străvezie din dreapta, iar celelalte — in cea din stinga. Iată, labele au apucat un crab mare, aflat intr-un sac de membrană, şi l-au dat drumul in sferă. După citeva secunde, crabul, prins de un jet de apă, trecu prin conducta din dreapta in dulapul alăturat.

— Se pare că este o sferă analizatoare automată, care selectează lucrurile găsite, işi dădu părerea Poleakov. Cred că aici este folosit sistemul memoriei electronice. Ea compară obiectul cu tot ce-a fost pină la el. Ce nu-i folositor sau este asemănător cu alte lucruri deja triate se aruncă. Exemplarele noi se îndreaptă spre colecţie. E bine gindit! Şi cu ce precizie lucrează!

In dulapul alăturat, crabul fu prins de alte miini şi virit la iuţeală intr-o casetă. Trecu mai puţin de un minut, şi din ea ieşi un perfect cub de gheaţă, in interiorul căreia se găsea crabul.

— Oho! L-au congelat de viu!

— Şi încă împreună cu apa in care a fost prins, adăugă Poleakov. Acum e clar de ce rechinii-roboţi işi înfăşoară prada intr-o membrană. Asta le dă marţienilor posibilitatea să studieze nu numai vieţuitoarea respectivă, ci şi mediul in care a trăit.

— Şi pe noi ne-ar fi aşteptat aceeaşi soartă..., se cutremură Berdanov.

Privind in dulapul alăturat, profesorul Poleakov se minună:

— Aşa înţeleg şi eu colecţie!

Pe rafturile dulapului, intr-o perfectă ordine, erau înşirulte cuburile de gheaţă, înăuntrul cărora se aflau animale şi peşti congelaţi. Erau aici şi crabi negri, şi creveţi străvezii, şi scoici. Citeva rafturi erau ocupate de asemenea cuburi. Prin stratul de gheaţă se vedeau scrumbii, chefali, stavrizi, cai de mare, hamsii şi alţi locuitori ai Mării Negre. La nevoie, acest dulap ar fi putut adăposti şi un gigantic rechin albastru dacă astfel de animale s-ar fi găsit în Marea Neagră.

— Deştepţi, marţienii! — exclamă profesorul Poleakov. In curind o să aibă tot atîtea cunoştinţe despre Marea Neagră cite avem şi noi. In starea asta, exponatele se pot păstra sute de ani.

Deodată Berdanov începu să dea din miini, chemindu-l pe Poleakov și arălindu-l ceva pe podea. Acolo se vedea un șir de mici pete roșii ce duceau pînă la ușa compartimentului.

— Ce e asta, după părerea dumitale ?

Poleakov îngenunche și privi cu atenție petele.

— Singe ! conchise, privindu-l pe Berdanov. Crezi că este singele lui Nikodimov ? întrebă imediat, cu toate că inginerul nu-și exprimase încă părerea.

Urmele de singe duceau în interiorul compartimentului. Ele îi conduseră spre cel mai îndepărtat dulap. Aici se întrerupea șirul de pete.

— Dar unde o fi el ?

Berdanov aruncă o privire prin ochiul transparent al dulapului și sări imediat înapoi. În interiorul rece al dulapului, pe o masă strălucitor de albă, zăcea corpul nemișcat al lui Nikodimov, acoperit cu o pătură semitransparentă. Miinile îi erau întinse nefiresc de-a lungul corpului, capul era lăsat pe spate, nasul se ascuțise, obrajii îi erau trași.

De abia apucară Poleakov și Berdanov să se uite la el, că masa cu trupul întins pe ea se clătină și cobori încet sub podea. Canalurile albe se închiseră. Dulapul se goli.

— L-au congelat ca pe un exponat !

— Atunci de ce nu ne-au congelat și pe noi ?

— Poate că le trebuie numai un singur exemplar sau poate că nu ne-a venit încă rindul.

Berdanov căzu pe gînduri.

— În cazul ăsta, intilnirea cu marțienii dumitale nu făgăduiește nimic bun. În încăperea asta cu dulapuri-frigidere vom muri pur și simplu de foame, apoi ne vor transforma și pe noi în mumii de gheață.

— Pe cit se pare nu vom mai reuși să-l salvăm pe Nikodimov, se încruntă Poleakov.

Cei doi prieteni făcură înconjurul compartimentului, cercetînd toate ungherele. Berdanov observă o ușă, o pipăi, simți într-o parte butonul care o manevra și-l apăsă. Ușa se deschise încet, lăsind liberă intrarea spre încăperea vecină.

— Profesore ! Repede, aici ! Au uitat să deconecteze sistemul de dirijare al acestei uși.

Toți pereții din camera alăturată erau ocupați cu tablouri de comandă inalte și vopsite în cenușiu. Privirile începură să le joace din cauza mulțimii de luminițe multicolore, comutatoare, manșe și butoane. Ușa se închise în urma lor fără zgomot.

— Din lac în puț ! mormăi Berdanov. Am fost din nou închiși. Acum vom trăi printre butoane. Să nu te miști ! Și nu cumva să te atingi de ceva !

— De ce ești nemulțumit ? se miră Poleakov. O fi cum o fi, totuși cunoaștem pe îndelete rachetoplanul.

Pentru Berdanov, ca inginer, acest compartiment era mai interesant decit cel anterior. Cercetă cu atenție tablourile de comandă.

— Aceste geamuri mate nu-ți amintesc și dumitale de ecranele televizoarelor ? Aș vrea să știu ce rost au aici ?

Privi un şir de butoane şi apăsă pe unul dintre ele. Pe un ecran se aprinse imediat o lumină albăstrule. Apoi apăru imaginea colorată a părţii din spate a aeronavei.

— Ce faci? se indignă Poleakov. O singură mişcare nealentă şi sărim in aer!

Berdanov incepu să ridă.

— Oare iţi inchipui că ei sint capabili să intreprindă un zbor interplanetar şi n-au fost in stare să prevadă un blocaj obişnuit pentru cazul unei greşite declanşări a butoanelor? Te incredinţez că din punct de vedere inginieresc, aceasta ar fi cu totul de neconceput. Să nu-ţi inchipui că marţienii sint mai puţin prevăzători decit noi.

— Atunci, apasă pe butonul următor!

Pe ecran apăru imaginea părţii superioare a racheloplanului. Ascuţit, cu un virf foarte mare şi proeminent, el amintea de un inorog din basme. Unele luminatoare din partea superioară erau aprinse. Acolo exista viaţă. Toate aparenţele indicau că tocmai acolo se găseau marţienii.

— Priveşte..., şopti Berdanov nedezlipindu-se de ecran.

De virful racheloplanului se apropiau şase siluete in costume de scafandru. Trăgeau după ele o plasă plină cu pradă. In apropierea virfului se deschise o uşă. Unul după altul, stăpinii racheloplanului intrară in navă.

— Ai observat? Au cite două miini şi două picioare, spuse Poleakov. Ai văzut?

— Eu am văzut, dar şi ei şi-au dat seama că-i urmărim, replică Berdanov. De la tabloul de comandă, noi am aprins reflectoarele racheloplanului.

— După toate probabilităţile, cu ajutorul acestor butoane putem cerceta racheloplanul nu numai pe dinafară, ci şi pe dinăuntru, presupuse Poleakov. Hai să încercăm...

In momentul acela, o mină grea căzu pe umărul lui Berdanov. Acesta se intoarse şi rămase inmărmurit. In faţa lui stătea un marţian inalt, îmbrăcat intr-un solid scafandru metalic. Prin cupola transparentă de pe cap nu i se putea vedea faţa, deoarece era infăşurată intr-o ţesătură cenuşie, impenetrabilă. Doi ochi mari, albaştri il ţinteau pe Berdanov.

Primul şi-a venit in fire Poleakov.

— Noi sintem de acolo, de pe ţărm! Pe unul dintre noi l-au congelat aici.

— Aşteaptă, profesore, il intrerupse Berdanov. Doar ei nu inţeleg limbile pămînteşti...

Şi arătă marţianului trei degete. Acesta privea la el mirat şi clătină din cap că n-a priceput. Berdanov ridică incă o dată trei degete, indoi unul şi arătă către sine. Marţianul înţelese. Înclină capul. Berdanov indoi al doilea deget şi-l arătă pe Poleakov. Marţianul dădu iar din cap. Al treilea deget, Berdanov nu-l mai indoi, ci, întorcindu-se inspre uşa inchisă ce dădea in compartimentul cu frigidere, indică într-acolo. Marţianul se îndreptă spre uşă, o deschise cu o mişcare uşoară a miinii şi, făcind un gest, il invită pe Berdanov să-l urmeze. Inginerul se apropie de dulapul in care împreună cu Poleakov il văzuseră pe Nikodimov

congelat și arătă marțianului cel de-al treilea deget. Acesta privi prin geamulețul de sticlă, văzu dulapul gol și se întoarse la cei doi însoțitori ai săi, care rămăseseră în prag. Nici Poleakov, nici Berdanov nu auziră ce au discutat între ei marțienii. Costumul gros de scafandru nu lăsa să răzbată nici un sunet. Desigur, înăuntru erau radioemițătoare. Privind încă o dată în dulapul-frigider, marțianul îl luă de braț pe Berdanov și Poleakov și îi duse după el. În fața lor, ca la un semn al unei baghete magice, se deschideau toate ușile compartimentelor. Împreună trecură în partea superioară a rachetoplanului și ajunseră într-o încăpere în care părea că locuiește cineva.

Marțianul se așeză pe un pat moale, prins în perete, își scoase de pe cap cu mișcări repezi casca transparentă, își dezbrăcă costumul de scafandru, își desfășură de pe corp și de pe față țesătura călduroasă de lină și spuse într-o perfectă limbă rusă:

— De ce stați în picioare? Așezați-vă!

Berdanov și Poleakov rămaseră stupefiați. Înaintea lor se afla un bărbat tînăr, de vreo treizeci și doi de ani. Acesta își trecu mîna peste obrazul obosit și repetă:

— Haideți, așezați-vă.

Poleakov se așeză, dar în același timp întrebă:

— Cine sînteți?

— Oameni sovietici ca și voi, răspunse obosit „marțianul" cu ochi albaștri.

Poleakov se înfurie.

— La ce bun toată această nebunie? De ce l-ați congelat pe Nikodimov? De ce ne țineți aici atîta timp în neștire?

— Serioja! se adresă „marțianul" cu ochi albaștri unuia dintre tovarășii săi. Explică-le totul. Eu mă duc să mă culc. Sînt sfîrșit de oboseală.

Cu aceste cuvinte, se cățără cu greu în patul de sus și imediat adormi.

Cel care fusese numit Serioja se așeză pe locul rămas liber.

— Degeaba v-ați năpustit așa asupra lui. A coborît astăzi de cîteva ori la o enormă adîncime. Tocmai ne-am întors dintr-o expediție submarină.

— Dar unde ne găsim, la urma urmei?

— Vă rog să nu vă neliniștiți, totul este în regulă, răspunse Serioja. Dumneavoastră ați nimerit pe un rachetoplan experimental, care este încercat înaintea unei călătorii pe Venus. Echipajul nostru a și făcut cîteva zboruri în jurul Pămîntului. Acum punem la punct o amerizare pe altă planetă.

— De ce amerizare?

— După presupunerile unor savanți, planeta Venus este acoperită de la un capăt la celălalt de un ocean. Nu este exclusă amerizarea.

— Și „rechinii" voștri?

— Sînt cercetași electronici, care ne vor procura exponatele, iar acum sînt și ei supuși probelor.

— De ce ne-au înșfăcat și pe noi ?

— Dumneavoastră sinteți vinovați. V-ați îndepărtat prea mult de țărm. Noi eram în acest timp în afara navei. Dumneavoastră ați avut de-a face cu roboții-colectori și cu roboții-sanitari.

— Dar ce-i cu Nikodimov ?

— Lui i s-a dat primul ajutor. Se află în compartimentul-izolator și acum e în afara oricărui pericol. Va mai rămîne la noi cîteva zile, apoi îl vom trimite pe țărm. Dumneavoastră va trebui să părăsiți rachetoplanul nostru fără el.

Un tînăr înalt se apropie de cel ce vorbea și-i puse mîna pe umăr.

— E timpul ? îl întrebă Serioja.

Acesta înclină din cap drept răspuns.

— A sosit după dumneavoastră o șalupă de grăniceri, spuse Serioja. Să mergem...

...A trecut o jumătate de an. Într-o dimineață, profesorul Poleakov deschise, ca de obicei, numărul proaspăt al gazetei. Îi sări în ochi un titlu scris cu litere mari :

Comunicatul agenției TASS despre sosirea unei rachete cosmice sovietice pe Venus

Poleakov parcurse în fugă textul comunicatului :

„...Cu patruzeci de zile în urmă, o rachetă cu echipaj pe bord a părăsit Pămîntul... Astăzi, la orele 5,33 de minute și 21 de secunde, ora Moscovei, racheta a atins suprafața planetei Venus... Echipajul se simte excelent... Legătura radiofonică cu echipajul este ținută încontinuu... Au început cercetările științifice"...

Profesorul Poleakov nu citi mai departe, căci își aduse deodată aminte de comandantul cu ochi albaștri, apoi de Serioja cel îndesat... Și-i închipui pe Venus și murmură ca pentru sine :

— Ei, și ce-i cu asta... Nimic extraordinar...

Traducere de CORNELIA și DAN LAZARESCU, după revista „Tehnika Molodioji" nr. 1/1960

A. DNEPROV

CIOCANUL ELECTRONIC

I

Cannant deschise scrisoarea şi citi: „Dragă prietene. Aducătorul acestei scrisori este un bun cunoscut de-al meu. Familia lui a suferit o mare nenorocire. Tatăl, un fermier sărac, a murit subit anul trecut. In urma acestei lovituri, soţia lui, mama mai multor copii, a paralizat şi este ţintuită la pat probabil pînă la moarte. Familia se compune din şapte oameni. Aducătorul acestei scrisori este fiul cel mai mare şi deci cel care intreţine toată familia. Numele lui este Fred Allxon. Mi-am amintit că tu voiai de mult un ajutor de nădejde in munca ta. Dacă-l vei lua să lucreze în laboratorul tău, nu numai că vei avea un asemenea ajutor, dar vei face o faptă cu adevărat bună. Uităm atît de des cele scrise in evanghelie despre ajutorul aproapelui! Te îmbrăţişez, bătrîne. Al tău, credincios prieten, August".

— Şi aşa, Fred, dumneata ai traversat tot continentul ca să lucrezi cu mine? il întrebă Cannant pe tînărul înalt, blond, puţin adus de spate, cu nişte ochi mari albaştri şi cu o frunte bombată de pe care tînărul îşi dădea din cind in cind la o parte părul aproape alb.

— Da, domnule profesor. Am fost sfătuit astfel de prietenul dumneavoastră, August Schröder.

— Bine. Şi ce intenţionezi dumneata să faci?

— Tot ce-mi ordonaţi. Nu mă tem de nici un fel de treabă.

— Ce studii ai?

— Din păcate, nu prea multe. Am terminat anul trei la facultatea de ştiinţe naturale. N-am putut continua din lipsă de mijloace materiale, şi...

— Da, da...

Cannant îşi fixă privirea într-un punct şi, timp de cîteva minute, îşi frecă bărbia.

— Ce mai face August? întrebă el în cele din urmă.

— Mulţumesc, bine. Continuă să colecţioneze mărci.

— Dar cu sănătatea cum o duce?

— Deocamdată nu se plînge. Este adevărat că uneori, mai ales primăvara și toamna, îl cam supără inima.

— Inima, zici?

— Da, răspunse Fred. Și tatăl meu a murit tot de inimă.

Cannant începu să se plimbe prin cameră tușind și mîngiindu-și bărbia. Se opri lîngă Fred, privindu-l cu ochii lui ușor înlăcrimați:

— In regulă. Te iau la mine. Te iau pentru că te recomandă cel mai bun prieten al meu. Nu mie să-mi mulțumești, ci lui.

— O, domnule profesor! Fred făcu un gest brusc spre Cannant pentru a-i strînge mîna. Bătrînul, cu părul cărunt și bogat care-i cădea pînă la gulerul alb ca zăpada, se trase speriat înapoi.

— Nu, nu..., rosti el grăbit ridicîndu-și mîinile pînă la înălțimea buzunarelor de la piept ale hainei. Ți-am spus doar să-i mulțumești lui August.

Tînărul se intimidă, nu știu ce să facă cu mîinile-i lungi și neîndemînatice, le mișcă o clipă prin aer și în cele din urmă le vîrî în buzunarele pantalonilor.

Amîndoi tăcură cîteva minute. Fred privi ciudata instalație de lîngă el. După aspect semăna cu niște tuburi scurte, băgate unul într-altul și înfășurate într-un material negru, izolant. Observind expresia feței lui Fred, Cannant îi spuse:

— In fond, dumneata știi cu ce te vei ocupa?

— Trebuie să recunosc că nu, răspunse tînărul și zîmbi cu un aer vinovat.

— Instalația asta la care te uiți dumneata se numește accelerator liniar, spuse Cannant.

— Aha. Așadar, cu aparatul acesta sînt accelerate particulele nucleare?

— Da, în măsura în care electronii pot fi numiți particule nucleare.

— Este un accelerator de electroni? întrebă Fred.

Cannant dădu din cap afirmativ și, ocolind tuburile înfășurate în negru, puse în funcțiune instalația. Pe panoul de marmură se aprinse un bec roșu. Începu să se audă pompa de vid.

— Acum trebuie să trecem puțin în altă cameră. Energia electronilor accelerați este de aproximativ 5 milioane de electron-volți. Ei ajung în exterior trecînd din camera acceleratorului prin placa subțire de aluminiu; aici creează un cîmp puternic de raze gama. Or, aceste radiații sînt periculoase.

Profesorul și proaspătul său asistent ieșiră repede din laborator și trecură în camera alăturată, închizînd etanș ușa grea, căptușită cu foale de plumb.

Cannant se așeză la birou și începu să frunzărească printre hîrtii, părînd că uitase cu totul de noul venit. Fred privea stingherit în jurul

său. Intr-un colț al camerei se aflau așezate pe măsuțe un microscop metalografic și un microproiector. Lingă ușă era un mare safeu din fier nevopsit, înalt de peste un metru și jumătate, cu pereții groși de cel puțin zece centimetri.

— Va trebui să înveți să lucrezi cu ciocanul electronic, spuse în cele din urmă profesorul Cannant.

— Ciocanul electronic ?! se miră Fred.

— Da. Bineînțeles că este o denumire figurativă. Intrucîtva, ea redă totuși ideea de bază. Metalul se poate forja și cu ajutorul electronilor. Da, da, și se poate chiar spune că dumneata ai nimerit într-o fierărie a secolului atomic, iar eu sînt fierarul acestei fierării.

Cannant zîmbi șiret, mijindu-și ochii.

— Foarte bine, dacă doriți, voi fi cu multă plăcere calfa dumneavoastră, replică Fred zîmbind și el.

— In regulă, întîi însă va trebui să înțelegi ideea de bază. Dumneata știi de ce se forjează metalul ?

— La această întrebare, cel mai bine ar putea răspunde un fierar al viitorului, constată Fred timid.

— Inseamnă că nu știi. Nu-i nimic, am să-ți spun eu. Bineînțeles, pe scurt. Restul vei citi singur. Metalul este supus forjării nu numai pentru a i se imprima forma dorită, ci și spre a i se da unele proprietăți importante. Cind prelucrăm metalul cu lovituri de ciocan, creăm la suprafața lui un strat de o densitate mai mare, care dă rezistență piesei. Are loc o creștere a rezistenței materialului.

— Ințeleg, spuse Fred.

— Forjarea metalului se poate face cu succes pînă la o anumită limită. Dacă se depășește această limită, în metal apar fisuri din cauza eforturilor interioare.

— Imi imaginez...

— Acestea sînt criterii exterioare. Este mult mai important însă ce se intîmplă în interiorul metalului supus forjării. Știi ce se intîmplă în interior ?

Fred dădu categoric negativ din cap:

— Nu, nu știu.

— Forjarea schimbă structura cristalină a metalului. Atomii metalului se apropie unul de celălalt. După forjare se formează un strat mai dens decît restul masei. Acest strat dă rezistență metalului.

— Pricep.

— Pentru astăzi deajuns cu teoria. Eu plec, mă duc să mănînc, iar dumneata așază-te aici pe locul meu și citește asta.

Cannant îi întinse lui Fred o carte cu titlul: „Shimbarea structurii metalului prin forjare".

— Bine, o voi citi, răspunse Fred.

— Mă întorc după vreo două-trei ore. Dacă vrei să pleci, cheia

o găseşti în broască. La parterul institutului este omul de serviciu şi i-o laşi lui.

Fred dădu afirmativ din cap şi se aşeză la biroul profesorului.

După ce uşa se închise în urma lui Cannant şi paşii lui nu se mai auziră, Fred mai răsfoi încă cîteva minute cartea. Apoi o puse deoparte şi începu să examineze biroul la care era aşezat. Trase mai aproape călimara elegantă, un bronz aurit pe un soclu de marmură. Sub călimară, o gaură mare străpungea tăblia mesei. Era un orificiu fără formă regulată, făcut cu un instrument neascuţit. În toate părţile se vedeau bucăţele de lemn. În jurul orificiului erau aşchii mai mici.

După ce termină de examinat biroul, Fred se ridică încet, ascultă atent şi făcu cîţiva paşi prin cameră. Se apropie apoi de safeu şi, la început uşor, apoi din toate puterile, trase de clanţa uşii. Safeul era încuiat. În momentul în care Fred trăsese de clanţă, din interiorul safeului se auzise un zgomot ca un şuierat şi nişte trosnete. Fred făcu un uriaş salt lateral şi-şi şterse fruntea asudată, apoi se apropie din nou de safeu şi iar trase de clanţă, dar tot fără nici un rezultat.

11

Ceaşca rotundă de crom era prinsă într-un dispozitiv special fixat pe un ax rotativ. Cînd axul se rotea ceaşca primea o mişcare oscilatorie în sus şi în jos, la stînga şi la dreapta, descriind în spaţiu o traiectorie complicată.

— La fel cu epiciclul lui Platon, observă Fred uitîndu-se la obiectul care se legăna în toate direcţiile. De ce este necesar acest lucru?

— Este necesar pentru ca fasciculul de electroni să prelucreze întreaga suprafaţă, răspunse Cannant. Dacă electronii vor forja metalul tot timpul în acelaşi loc, acesta se va încălzi instantaneu pînă la alb şi în cele din urmă se va topi. Acest lucru nu este admisibil.

— Aţi spus că energia electronilor este de 5 milioane de electron-volţi?

— Da, Fred. Şi această energie este capabilă să schimbe poziţia atomilor metalici din reţeaua lor cristalină. Atomii de metal se apropie unul de celălalt, şi suprafaţa prelucrată capătă o densitate mare. Exact acelaşi fenomen care se petrece la forjarea metalului cu ciocanul. Dacă distanţa obişnuită dintre atomii de crom este de aproximativ 3 angströmi [1], după prelucrarea cu ciocanul electronic această distanţă se va micşora pînă la o zecime de angström. Îţi dai seama ce înseamnă asta?

Fred nu înţelegea.

---

[1] Angström — unitate de măsură a lungimilor. 1 angström = 0,00000001 cm (n. t.)

— Densitatea materiei este invers proporţională cu cubul distanţei dintre atomi. Nu este greu să-ţi dai seama că după forjarea electronică densitatea materialului creşte de peste 1.000 de ori. Dacă greutatea unui centimetru cub de crom este de 7 grame, greutatea unui centimetru cub de crom forjat va fi de peste 7 kilograme.

— Oho ! exclamă Fred. Aproape aceeaşi densitate cu a materiei stelare. Se spune că densitatea materiei unor aştri este fantastic de mare. Un cubuleţ dintr-o asemenea materie cintăreşte citeva tone.

— Exact. Acest lucru se datoreşte comprimării nucleelor atomice.

— Dumneavoastră vreţi să reproduceţi materia stelară ?

Cannant se apropie de generatorul de impulsuri şi conectă tensiunea.

— Hai să ieşim ; acum va începe prelucrarea electronică a metalului.

Cannant şi Fred trecură in camera cealaltă, lăsind in urma lor generatorul care urla. Forjarea electronică a ceştii de crom incepuse.

— Vreţi deci să reproduceţi materia stelară ? repetă Fred intrebarea.

Cannant se aşeză la birou şi privi timp indelungat in ochii ajutorului său, apoi spuse :

— Tinărul meu amic, sarcina cea mai importantă nu este reproducerea materiei stelare. Toată activitatea mea este îndreptată spre rezolvarea unei probleme deosebit de importante din domeniul opticii aplicate.

— Cum ? Din optică ? se minună Fred. Şi eu, care credeam că vă ocupaţi de metalurgie pură.

— Nu. Tot ce fac este necesar pentru altceva. M-am hotărit să construiesc un gama-microscop.

— Un gama-microscop ?! repetă Fred.

— Da, gama-microscop. El va ajuta oamenilor să poată vedea atomii sau poate chiar electronii.

— Glumiţi, domnule profesor, spuse neincrezător Fred.

— Nicidecum. Microscoapele obişnuite se bazează pe folosirea razelor de lumină cu o lungime de undă cuprinsă intre 400 şi 700 de milimicroni. Cam acestea sint dimensiunile minime aproximative ale obiectelor care pot fi studiate cu aceste raze. Există microscoape care folosesc raze ultraviolete. Cu ajutorul lor se pot vedea obiecte ale căror dimensiuni sint de zeci de ori mai mici. Cu cit dimensiunile corpurilor microscopice pe care dorim să le cercetăm sint mai mici, cu atit lungimea de undă a luminii trebuie să fie mai mică.

Dimensiunile atomului sint de aproximativ un angström, ceea ce corespunde razelor gama.

— Dar cum veţi reuşi să le localizaţi, cum le veţi obliga să se supună legilor opticii geometrice ? Asta-i doar imposibil !

— Este posibil, ripostă Cannant. Pentru aceasta este necesar să ai un material din care să realizezi, după cum bine ai sesizat, dispozitivul de focalizare pentru raze gama. Nu este greu să-ţi dai seama că acest material trebuie să aibă o densitate uriaşă, adică distanţe foarte mici intre atomi. Dacă distanţele între atomii acestui material vor fi mult mai mici decît lungimea de undă a razelor gama, acestea se vor reflecta aşa cum se reflectă lumina intr-o oglindă obişnuită.

— Aha ! Vasăzică de aceea vă ocupaţi dumneavoastră de forjarea electronică a metalelor...

— Da.

— Asta e ceva grozav ! Şi reuşiţi ?

— Aproape, răspunse Cannant. Uite, priveşte această diagramă.

Cannant il conduse pe Fred lingă un perete pe care era atirnată schema microscopului cu oglindă.

— Aici sint reprezentate trei oglinzi sferice, iar asta este viitorul condensator parabolic in al cărui focar vor fi concentrate razele gama. Imaginea se formează pe un ecran luminescent.

— Toate astea-s intr-adevăr foarte simple, spuse Fred. Bineinţeles, cu excepţia obţinerii materialului pentru confecţionarea oglinzii parabolice care să reflecte razele gama...

— In această problemă ne ajută ciocanul electronic.

După un minut de tăcere, parcă gindind cu voce tare, Fred zise :

— Dacă se poate realiza un asemenea material, inseamnă că se poate construi un proiector de raze gama...

— In ce scop ? sări Cannant. Sprîncenele cărunte ii erau încruntate.

— Ar fi un proiector ideal de raze ale morţii, dorit de atita timp...

— Ce ?! Raze ucigătoare ?

Profesorul se ridică in picioare şi se uită aspru la ajutorul său, care continuă :

— Ei da. S-ar putea construi o mare oglindă parabolică, in focarul ei fiind fixată o sursă de radiaţii gama, de pildă o bucăţică de cobalt cu greutatea atomică 60. Nici chiar in spatele unui zid de piatră nu va mai fi posibil să te fereşti de acţiunea unui asemenea proiector.

— Nu-mi plac asemenea discuţii, Alixon ! ii reteză scurt Cannant. Alungă-ţi, te rog, ideile astea din cap. Interzic in mod categoric ca in laboratorul meu să se preocupe cineva de aparate aducătoare de moarte.

Bătrinul făcu citiva paşi prin cameră.

— S-au mai făcut incercări pentru a folosi munca mea in acest scop. N-au reuşit şi cred că nici de acum inainte nu vor reuşi.

Cu aceste cuvinte, Cannant părăsi incăperea. Din „fierăria electronică", Fred auzi zgomotul manetei comutatorului : profesorul Cannant oprise ciocanul electronic. După citeva minute se intoarse ţinind in mină ceaşca de crom prelucrată. Deschise safeul şi o ascunse înăuntru, apoi părăsi încăperea fără să spună un cuvint.

III

— Dumneata, Fred, știi acum ce și cum trebuie făcut. Eu voi pleca pentru vreo două zile și te însărcinez pe dumneata să prelucrezi acești paraboloizi de crom. Vom avea nevoie de ei pentru condensatorul viitorului microscop. Te rog însă ca imediat ce termini prelucrarea să-i bagi în safeu și pînă cînd mă întorc să nu te atingi de ei. Ai înțeles?

— Da, domnule profesor.

Pe figura lui Fred trecu rapid o umbră abia perceptibilă. Se uita la șeful său:

— Îmi lăsați cheia de la safeu?

— Desigur. Ține seama că aceste oglinzi parabolice sînt deosebit de prețioase. Ți-aduci aminte că mi-ai vorbit de razele morții? Ei bine, aceste oglinzi sînt foarte potrivite pentru acest scop. Dacă Ministerul de Război al țării noastre ar ști că noi le avem, nu s-ar zgîrci la bani ca să le obțină. De aceea, repet, imediat ce termini de confecționat o oglindă, ascunde-o sub cheie. Uite și cheia.

Cannant întinse asistentului său cheia safeului. Fred o luă cu amîndouă miinile și o duse la piept.

— Mai e ceva, continuă Cannant. Dacă întîmplător ți se sparge vreuna dintre oglinzi, găsești în biroul meu semifabricatele de crom și poți repeta experiența.

— Se sparg? întrebă mirat Fred.

— Da, uneori se sparg. După forjarea electronică, se întîmplă destul de des să devină casante. Așadar, totul e clar?

— Da, totul. Voi face așa cum ați spus.

După această discuție, Cannant se mai învîrti cîteva minute prin laborator, examină atent toate aparatele și instalațiile și în cele din urmă se opri în ușă.

— Insist. Fiecare oglindă pe care o confecționezi închide-o imediat în safeu. Este foarte necesar acest lucru, înțelegi? Dacă nu vei face așa...

— Cum vă închipuiți așa ceva, domnule profesor!? exclamă Fred. Voi face totul așa cum ați spus.

— Atunci, succes! La revedere.

Abia apucă profesorul Cannant să părăsească încăperea, că Fred și sări la acceleratorul liniar. Fixă oglinda parabolică de crom și conectă ciocanul electronic. După 40 de minute repetă operația cu cel de-al doilea paraboloid, apoi cu al treilea, cu al patrulea, cu al cincilea... Lucră pînă noaptea tîrziu; pe masă stăteau gata șapte oglinzi parabolice, reflectoare de raze gama.

— Măgar bătrîn! șopti dușmănos Fred ca pentru sine. Ce idiot! În sfîrșit, voi căpăta pentru această lucrare ceea ce mi se cuvine. Cum de n-a reușit Bright ăsta pînă acum!

După ce termină lucrul, Fred deschise safeul și începu să examineze conținutul.

— Ce bestie vicleană! șopti el. A distrus tot ce a făcut pînă acum! N-au rămas decît cloburile.

Într-adevăr, în safeu nu era nici o oglindă întreagă. Pe cele patru rafturi erau împrăștiate doar cloburile mărunte ale fostelor oglinzi sferice și parabolice.

Fred puse în safeu cinci oglinzi și două le băgă în buzunar. Erau grele, îi trăgeau pantalonii în jos.

Încuie apoi safeul și părăsi laboratorul.

Se opri la restaurantul „Sirena" și formă repede un număr de telefon.

— Keiser? Noroc, bătrîne. Sper că ai la tine carnetul de cecuri. Vino urgent să-ți primești marfa. Da, da. Nu pricep cum de n-a reușit Bright. Mai simplu ca orice! Mi-a dat singur totul în mînă. Ce? Totul e prevăzut. Mi-a spus că unele pot deveni casante și să se spargă. Astea sînt în regulă. Vino mai repede că altfel rămîn fără pantaloni. Sînt grele ca niște bombe. Ce? Bine, deocamdată sînt de acord cu avansul. Restul după încercare? O.K. Te aștept deci la restaurantul „Sirena".

Keiser nu intră, ci năvăli pe ușă.

— Te felicit, fericitule! îi șopti el la ureche lui Fred și-i strînse mîna.

— Grozav l-am jucat pe pacifistul ăsta învechit! Ei, ce zici? se lăudă Fred.

— Elegant. Nu înțeleg cum ai reușit atît de repede. Bossul este extaziat. Unde sînt?

Fred se uită atent primprejur: restaurantul era gol. Scoase apoi cu grijă una, apoi și cealaltă oglindă parabolică.

— Ieși cu paralele!

Keiser îi întinse cecul. Fred văzu cifra și pe figură i se întipări un zîmbet larg.

— Am telefonat acum la minister, șefului. Mîine le va duce el personal la un poligon special pentru încercări. Dacă totul e în regulă, suma asta se înmulțește cu cinci. Uite și scrisoarea de garanție.

— E în regulă, spuse Fred și-i dădu prietenului său amîndouă oglinzile. Nu uita să-i spui șefului că mai trebuie să primesc și pentru că știu cum se fac chestiile astea. În curînd va trebui doar ca armata să fie înzestrată cu această nouă armă, nu? Eu sînt în stare să pun la punct producția lor în serie.

— Se înțelege, spuse Keiser. Acest lucru n-a fost pierdut din vedere. Acum, hai să bem cîte ceva și apoi să mergem pe la casele noastre. E timpul să te culci. Mîine doar te așteaptă o zi de muncă științifică din cale afară de intensă. Două oglinzi au ieșit prea casante și s-au spart. Ele trebuie făcute din nou. Nu-i așa?

Keiser și Fred izbucniră în rîs.

IV

Cind Cannant intră, Fred era la masa de lucru, trintit pe fotoliu, cu picioarele intinse înainte, invăluit in fum de ţigară.

— Salutare, tinere prieten, i se adresă vesel profesorul.

— Ah, şeful! Aţi venit? Cum vă mai simţiţi?

— Mulţumesc bine. Chiar foarte bine. Dar dumneata?

— Totul e in ordine. Sint cam obosit. Aceste oglinzi blestemate...

— Dar ce-i cu ele? intrebă Cannant zimbind.

— Chestiunea aceea asupra căreia m-aţi prevenit dumneavoastră. Două dintre ele au ieşit foarte casante şi s-au spart...

Cannant il privi atent pe tinăr, dădu din cap şi spuse mihnit:

— Mă aşteptam. Tocmai in asta constă nenorocirea. Care o fi cauza? Ce să fac? Toată buba stă tocmai in faptul că sint atit de casante.

Fred se ridică şi se apropie de profesor.

— Nu vă neliniştiţi, am făcut altele noi, aşa după cum mi-aţi indicat dumneavoastră. In total şapte bucăţi. Doriţi să le vedeţi?

— Da, desigur. Arată-mi-le.

Fred se apropie de safeu, întoarse cheia în broască şi deschise larg uşa.

— Poftiţi, priviţi.

Cannant se uită in interiorul dulapului. Citeva secunde nu scoase o vorbă, iar apoi ridică o privire mirată spre Fred.

— Dar unde sint?

— Cum unde? Aici, iată...

Ultimul cuvînt ii rămase parcă in git. Privi in interiorul safeului, dar nu văzu nici o oglindă. In locul unde fuseseră, raftul era acoperit cu un strat gros de praf metalic şi cu cioburi. Se uită apoi spre profesor cu o privire prostită.

— Erau aici...

Cannant zîmbi sub mustaţă.

— Ah! exclamă el cu amărăciune. Şi cu astea s-a întimplat la fel ca şi cu celelalte două.

— Cu care? intrebă Fred în şoaptă.

— Ei, cu alea despre care mi-ai spus dumneata că s-au spart.

Cannant se depărtă de safeu şi răsuflă adinc.

— Bine că ai scăpat dumneata intreg, spuse el parcă intr-o doară. Şi asta deoarece ai respectat cu stricteţe instrucţiunile mele şi l-ai inchis in acest dulap imediat după confecţionare.

Speriat, Fred porni după profesor, aşteptind explicaţii.

— Dacă n-ar apărea aceste ingrozitoare tensiuni interioare! zise Cannant cu amărăciune. De mult am fi construit gama-microscopul.

— Ce fel de tensiuni?

— Astea, datorită cărora oglinzile noastre sînt atît de casante și autoexplodează ca niște bombe brizante. Privește. Cannant dădu la o parte călimara de la marginea biroului și-i arătă gaura aceea diformă. Iată rezultatul primei mele experiențe. Am confecționat prima oglindă și am pus-o pe masă. A stat aici liniștită două zile și apoi a explodat. Schijele au trecut prin tăblia mesei. Din fericire, în momentul acela mă aflam în camera unde este acceleratorul liniar. Îți amintești că ți-am spus că chiar prin forjarea obișnuită a metalului suprafața lui fisurează cîteodată din cauza tensiunilor care apar? Același lucru se petrece și în cazul forjării electronice, numai că de data asta metalul nu numai că fisurează, ci explodează pur și simplu. După prima experiență mi-am procurat acest safeu. De ce să-mi risc viața? Nu-i așa?

Fred îndreptă spre Cannant o față palidă ca de mort cu ochii holbați de groază.

— Dar acum nu mai ai de ce să te temi. Principalul e că dumneata ai închis la timp în safeu oglinzile pe care le-ai confecționat. Te înțeleg. Îți închipui ce s-ar fi întîmplat dacă nu mi-ai fi respectat instrucțiunile.

Cannant zîmbi binevoitor și-și bătu asistentul pe umăr.

— Profesore, mă simt cam prost, bolborosi în cele din urmă Fred. Permiteți-mi să mă retrag.

— Poftim, n-am nimic împotrivă, spuse Cannant așezîndu-se la birou. Te poți duce acasă să te odihnești. În lipsa mea ai lucrat destul de bine, nu-i așa? Îți meriți odihna.

Fred își cuprinse capul între mîini și ieși în fugă din laborator. Cannant se uită batjocoritor în urma lui. Luă apoi o foaie de hîrtie și începu să scrie:

„Dragul meu August. Iată că istoria și-a căpătat deznodămîntul ei logic. Acum un minut, „protejatul" tău a fugit în panică. Eu cred că în momentul de față el depune deja toate eforturile pentru a obține un bilet de avion ca să zboare undeva în Chile sau în insulele Santa Crus. Altfel nu i-ar merge prea bine. E puțin probabil ca Ministerul de Război să-i ierte treaba asta. Moartea tragică a șefului secției de cercetări speciale, în urma explodării grenadelor brizante introduse în automobil, întîmplare despre care cu siguranță ai citit în ziare, este un motiv suficient pentru a-l învinui pe Fred de activitate teroristă, diversionistă sau de spionaj în slujba vreunei puteri oarecare străine. Dar mă întrebi cum am aflat că Fred este un ticălos trimis la mine de clica militaristă. Foarte simplu. Cînd aceștia au compus scrisoarea aceea în numele tău, ei n-au ținut seama că tu ești un ateu convins. După cum se întîmplă adesea, săvîrșind o mîrșăvie împotriva omenirii, stăpînii noștri oficiali se ascund în spatele evangheliei! Al tău, Cannant".

Traducere de RADU TUDOR
După „Znanie sila" nr. 1/1960

V. JURAVLIOVA

LEONARDO

Conversația noastră a început în timp ce placa lui Bernes se învîrtea pentru a șasea oară în acea seară. Pînă atunci îmi era cam peste mînă să mă apropii de el; făcuserăm cunoștință odată, întîmplător și numai în treacăt. Ascultînd pentru a șasea oară cîntecul bătrînului celibatar, nu m-am mai putut reține.

Se pare că și el se plictisea. Cînd i-am oferit o țigară, se arătă foarte dispus să ieșim împreună pe balcon.

Simțind nevoia să încep conversația, i-am pus prima întrebare care mi-a trecut prin minte.

— Dacă nu mă înșel, sărbătorita este sora dumneavoastră?

El îmi răspunse simplu:

— Da.

Iar apoi continuă:

— Dacă nu mă înșel, este prietena soției dumneavoastră?

Ne uitarăm unul la altul și ne zîmbirăm cu înțeles.

El se dovedi un interlocutor foarte interesant, cult și inteligent. Era un om înalt, gras (poate chiar prea gras pentru cei 33—35 de ani ai săi), cu o barbă mică, blondă și îngrijit tunsă, cu ochi albaștri și puțin sașii; înfățișarea lui amintea de aceea a unui actor. Poate că această impresie era provocată de felul său de a vorbi: pronunța fiecare cuvînt foarte clar, aș spune chiar foarte reliefat.

Să-mi fie iertată comparația profesională, dar acest om nu era făcut după nici un fel de proiect tip. Pentru orice știa — și știa multe —, totdeauna avea în mod obligatoriu o părere proprie, părere care uneori era uimitor de justă, alteori însă destul de stranie, dar totdeauna originală și neapărat a sa. Aceste păreri categorice, fără drept de apel, la început mă iritau, deși el nu tindea niciodată să-și impună punctul de vedere. Pur și simplu n-avea nici un fel de îndoială că părerea lui este bună și i se părea totdeauna absolut normală și de la sine înțeles; de aci pornea și convingerea deosebită cu care își expunea întotdeauna raționamentele. Exact cu aceeași convingere, un copil poate arăta un tramvai, afirmînd că acesta este o casă; încercați să-l convingeți că ce numește el casă este de fapt tramvai!

Cînd în conversația noastră am început să vorbim despre arhitectură, Voronov (Kiril Vladimirovici Voronov era numele noii mele cunoștințe) mă întrebă care anume clădiri au fost construite după proiectele mele. I-am enumerat cîteva case din împrejurimile Moscovei. Se încruntă, sforțîndu-se parcă să-și amintească acele clădiri. Apoi spuse zîmbind :

— Făcînd o analogie între arhitectură și muzică, se poate spune că dumneata ai executat ceva în genul unui marș. Foarte monoton și cam... cu prea multe linii drepte.

N-am apucat să mă supăr. Voronov mi-a făcut cîteva observații concrete, cu care nu se putea să nu fii de acord. Se descurca ușor în arhitectură, poate chiar prea ușor pentru un nespecialist. Mi-am exprimat dorința să aflu care îi este profesiunea.

— Sculptor, îmi răspunse el, dar imediat se corectă : Fost sculptor.

— Fost ?

Nu-mi răspunse imediat. Desigur că nu prea voia să vorbească despre acest subiect.

— Da, fost... Acum lucrez la Institutul de etnografie... Există aici un laborator de reconstituire plastică. În acest laborator...

Observîndu-mi nedumerirea, începu să rîdă :

— Nu știi ? Reconstituirea plastică înseamnă redarea înfățișării după forma craniului. Metoda lui Aleksei Alekseevici Grigoriev... Reconstituirea înfățișării exterioare a oamenilor morți de multă vreme. În laboratorul lui Grigoriev lucrează fel de fel de oameni : medici, biologi, antropologi... și sculptori.

— Dar, totuși, de ce fost sculptor ?

Voronov răspunse parcă fără să vrea :

— Unii consideră că arta este incompatibilă cu autenticitatea documentară. Aceștia sînt de părere că reconstituirea plastică ar fi, chipurile, un meșteșug. Aceștia sînt cei care m-au categorisit... fost.

Stinse țigara, luă alta, pe care mai întîi o frămîntă între degete și apoi o aprinse : toate aceste operații le săvîrși cu mișcări foarte precise, grațioase și calculate.

— Reconstituind înfățișarea pe baza craniului, spusei eu, dumneavoastră trebuie să reușiți să o obțineți așa cum a fost ea în realitate. Trebuie să creați o copie cît mai exactă a realității trecute, nu-i așa ? Cînd începeți lucrul, dumneavoastră nu știți nici măcar cum va arăta figura pe care o veți obține. Rezolvarea, o rezolvare perfect determinată, o indică știința ! Ce mai rămîne atunci sculptorului ? Desigur că reconstituirea plastică nu este un meșteșug, dar...

Mă întrerupse :

— Asta-i părerea dumitale ?

După trei pahare de vin, eram într-o dispoziție foarte pașnică. N-aveam chef de ceartă.

— În definitiv, mă adresai eu lui Voronov, reconstituirea înfățișării după craniu se utilizează doar și în criminalistică. Povestiți-mi ceva... așa...

— Te pasionează detectivii ? întrebă el zîmbind.

— Din păcate...

— Îmi pare rău, dar nu știu nimic. După cite-mi amintesc, Grigoriev nu a lucrat niciodată pentru criminaliști. Dar, dacă dorești, iți voi arăta ceva.

— Îmi veți arăta sau îmi veți povesti ?

— Iți voi arăta. Eu locuiesc aici, cu două etaje mai sus. Dacă dorești...

Craniile și tot ce este legat de aceasta nu reprezintă cel mai plăcut subiect pentru o conversație. Dar perspectiva de a asculta pentru a șaptea oară, pentru a opta oară și poate chiar pentru a zecea oară cintecul bătrinului celibatar mă atrăgea și mai puțin.

M-am declarat de acord.

Pe scară era o lumină slabă, care abia licărea.

— Ce zici ce iluminație ? mi se adresă Voronov. Pentru un regizor ar fi un vis.

Pe scară am dat peste un tinăr și o fată, care, după toate aparențele, nu se prea simțeau deranjați de lumina cea slabă.

Îmi este greu să spun ceva despre apartamentul lui Voronov. Invocind dezordinea, aprinse lumina doar in cea de-a treia cameră. Aici era un atelier ori un cabinet de lucru ori, mai curind, și unul, și celălalt. Avea două ferestre mari, acoperite cu storuri ; pe peretele opus erau așezate pe etajere sculpturi de bronz și ipsos, bustul unui gardist roșu, un grup de copii cu porumbei.

Masa frumoasă, in stil clasic, incărcată cu cărți nu se prea armoniza cu rafturile grosolane de lemn, fixate in pereți. Intr-un colț era o lucrare începută in marmură și acoperită neglijent cu o bucată de pinză. Era bustul unei fete și, după cum mi s-a părut, tocmai al fetei pe care o intilnisem pe scară.

— Nu-i terminat ? l-am intrebat pe Voronov.

— Fleacuri ! răspunse el indiferent și trase pinza pe deasupra. Apoi, scuzindu-se parcă, adăugă : Este o vecină. L-am inceput și, din lipsă de timp...

N-am intrebat mai mult.

— Sculpturile acestea obișnuite nu sint interesante, continuă el. Am o singură reconstituire plastică.

Abia acum, uitindu-mă cu atenție, am observat intr-un colț un bust de bronz. Era așezat pe un dulăpior scund și sub bust erau trei cărți groase.

Ne-am apropiat. Era un cap de bătrin : o frunte inaltă, chiar foarte inaltă, părul rar, dar lung, aproape pină la umeri, o barbă ondulată, pieptănată ingrijit. Figura puțin prelungă, cu ochii apropiați, gura mare, nasul ingust, ușor acvilin mi s-au părut de la inceput cunoscute.

— Leonardo ? l-am intrebat pe Voronov.

Îmi răspunse afirmativ printr-un semn cu capul.

Trebuie să recunosc că eram emoționat. Eram emoționat și in același timp deziluzionat. Prelucrarea aceea atit de fină a detaliilor, ca o lucrătură in dantelă, crea impresia de realitate și in același timp de

iluzie. Era suficient însă să nu te mai laşi atras de detalii, şi iluzia dispărea.

Văzusem de mai multe ori (bineînţeles în reproduceri) autoportretul lui Leonardo. Era doar o schiţă, dar reda exact acea trăsătură pe care am considerat-o de la început ca fiind cea mai importantă la Leonardo, şi anume înţelepciunea omului care s-a ridicat deasupra atîtor generaţii. Imaginea lui Leonardo da Vinci, omul care a avut o existenţă fantastică, mi s-a părut întotdeauna, chiar independent de autoportret, ca fiind ceva cu totul deosebit. Acest specific însă nu-l vedeam în sculptura lui Voronov. Desigur că asemănarea cu autoportretul era de netăgăduit. Leonardo creat de Voronov era însă un om obişnuit. Mai mult încă, era un om foarte obosit, bătrîn, aproape nefericit.

— Ia loc! îmi spuse Voronov, oferindu-mi un fotoliu.

După ce m-am aşezat, Voronov aprinse două becuri fixate în perete, de o parte şi de alta a sculpturii. Lumina era atît de puternică, încît pentru un moment am închis ochii. Cînd i-am deschis...

La început mi s-a părut că bustul fusese înlocuit. Era acelaşi, şi totuşi altul. Fasciculul puternic de lumină ştergea detaliile. Înainte ele acopereau principalul, acaparau privirea. Acum, prelucrarea aceasta extraordinară a detaliilor nu mai sărea în ochi, era doar ghicită, simţită. Expresia feţei, tot ce era mai important, ieşea acum în evidenţă atît de clar, cu o precizie care mă uimea.

Îmi vine greu, chiar imposibil să redau în cuvinte acea expresie. Sculptura are graiul ei, care nu este întotdeauna traductibil. Fericirea şi nenorocirea, sau nu, fericirea măreaţă şi nenorocirea cea mai amară, triumful şi suferinţa, ştiinţa şi ignoranţa — toate astea se contopeau în această expresie. Nu este bine spus că se contopeau. Nu se contopeau, ci apăreau una după alta. O asemenea determinare ar putea fi considerată pentru o sculptură ca neverosimilă. Dar nu exagerez. Expresiile feţei se perindau pe dinaintea mea. S-ar putea ca acest lucru să fie explicabil prin aceea că, în timp ce examinam bustul, îmi schimbam poziţia. Se poate să-mi fi oprit privirea cînd pe o porţiune din figură, cînd pe alta, cuprinzînd pe rînd cîte ceva din acest tot.

Oricum ar fi, expresia figurii lui Leonardo se schimba. Afirm acest lucru şi nu mi-e frică că par caraghios. Repet, probabil că totul se explică prin fenomene fizice simple. Aceste fenomene au fost posibile, deoarece sculptorul reuşise să treacă pragul care desparte arta de ceea ce are doar aparenţa ei. La urma urmei, există în artă ceva care nu poate fi divizat în elemente, care nu poate fi analizat în mod obişnuit!

Leonardo nu mi se mai părea acum un om obişnuit, obosit şi bătrîn. Totul rămăsese: şi vîrsta, şi oboseala. Oboseala nu era însă ca în viaţa de toate zilele, părea altfel, ca şi cînd omul acesta ar fi privit departe, înainte, iar secolele cu bucurii şi necazuri erau susţinute de umerii lui. Dar vîrsta... Aşa mi-l închipuiam pe Leonardo, nici mai tînăr, nici mai bătrîn.

Trebuie să spun că nu arăt decît principalul. Tot ce era mai clar în bustul lui Leonardo. Unele lucruri le simţeam nedesluşit, cum era,

de exemplu, forţa. Nu existau la această sculptură acei umeri puternic dezvoltaţi, cu care sculptorilor le place să-şi împodobească operele. Era însă ceva în poziţia capului, în conturul buzelor, ceva în care se ghicea forţa.

De undeva, dintr-o parte, auzii vocea lui Voronov:

— În anul 1516, în luna ianuarie, Leonardo a plecat în Franţa... În ziua de 2 mai 1519, Leonardo a murit. A fost înmormîntat lîngă Amboise. După patru secole şi jumătate, craniul lui Leonardo a fost deshumat şi predat laboratorului nostru.

Figura creată după craniu este lipsită de expresie. S-ar putea spune că este media aritmetică a chipului omului. Dacă vrei, este chipul omului adormit. Nu este însă uşor să-l trezeşti. Metoda lui Grigoriev oferă sculptorului doar un chip brut, veridic din punct de vedere istoric. Acesta trebuie să capete viaţă fără a fi distrus şi fără a i se schimba vreun amănunt. Aci începe arta. Arta, cu literă mare...

Leonardo a trăit 67 de ani. El a fost pictor, sculptor, a lucrat ca inginer-general în armata ducelui Borgia, a construit canale şi fortărețe. S-a născut la Florenţa, a trăit la Milano, Veneţia, Roma, a călătorit probabil prin răsărit. După cum am spus, a murit în Franţa... Din această viaţă trebuia ales ceva important. Dar ce? Să-l înfăţişez pe pictorul atîtor capodopere? Pe sculptorul care a creat colosala statuie ecvestră a lui Francesco Sforza? Pe savantul care şi-a depăşit cu secole contemporanii, înţelegînd că spaţiul este infinit şi că mişcarea este baza vieţii? Sau poate pe curteanul mîndru, omul apropiat de Cesar Borgia, de Francisc I? Leonardo însă îşi lăsa tablourile neterminate, n-a terminat „colosul ecvestru", şi-a întrerupt pe neaşteptate cercetările optice ca să scrie monografii în probleme de botanică, îşi schimba protectorii, trecea dintr-un stat într-altul... Ce căuta? Cine a fost?.. Spune-mi, ce exprimă figura lui Leonardo?

I-am împărtăşit cum am putut impresiile mele. Probabil că ele n-au fost cele dorite de Voronov, deoarece, în timp ce mă asculta, se încrunta, apoi tăcu timp îndelungat.

— Ştiu eu, poate că aşa e, spuse el aprinzîndu-şi o ţigară. (În seara aceea fumase mult.) Probabil, chiar aşa este. Sînt mult prea strîns legat de această lucrare ca să pot fi obiectiv. Un an de cercetări, de îndoieli, de deziluzii, zeci de variante nereuşite şi, în sfîrşit, acest ultim cap pe care l-am făcut într-o noapte. Am căutat cheia vieţii lui Leonardo, o clipă în care să se intersecteze ca într-un focar toate liniile vieţii lui, ale caracterului său... În noaptea aceea am fost sigur că am găsit acea cheie şi acum... Nu ştiu. Cred că a rămas ceva în argilă, ceva care nu s-a transmis bronzului.

Începu să rîdă încet, cu un rîs răguşit:

— Să te confunzi cu creaţia ta, nu spun aşa artiştii? Înainte mi se părea că nu este altceva decît o exprimare pretenţioasă. În noaptea aceea însă, înţelegi, este greu de lămurit... Mi se părea că m-am încurcat de tot. În gîndirea şi în impresiile mele domnea haosul... Şi ştii

ce am făcut ? Am luat o bucată de hîrtie şi am început să-l descriu pe Leonardo. Dar ce fel de scriitor sînt eu!... M-am chinuit cu primele fraze. Pe urmă însă, fără să-mi dau seama, n-am mai reuşit să scriu atît de repede cît aş fi vrut. Înţelegi, parcă auzeam vocea lui Leonardo... Împreună cu Leonardo vedeam fortăreaţa — nişte forturi aproape dărîmate, turnuri distruse pe jumătate, ambrazuri acoperite cu muşchi. Undeva în spate era un bătrîn şchiop, intendentul fortăreţei. Bastonul bătea pietrele treptelor, mîncate de vreme... Înţelegi ? Eu scriam probabil prost, dar procesul scrierii mi-a ordonat gîndurile, mi-a clarificat ideile. A fost ca un fel de trambulină. Ultima frază a rămas neterminată : am pus mîna pe argilă...

Stinse energic mucul de ţigară în scrumieră.

— Aţi păstrat cele scrise ? l-am întrebat eu.

Se apropie tăcut de raft, scoase o foaie de hîrtie şi mi-o întinse.

Era un scris straniu, mic, destul de citeţ şi în acelaşi timp parcă zbura, puternic înclinat spre dreapta.

„...Paznicul se înclină respectuos în faţa inginerului general. Un pas înapoi, un pas greoi, cu piciorul şchiop, care nu se îndoaie... şi se înclină încă o dată. Asta este pentru titlul de «Mare apropiat al familiei». Aşa este numit Leonardo în documentul întărit cu sigiliul ducelui Borgia. Încă un pas înapoi şi încă o înclinare. Asta este probabil ca semn de mulţumire că inginerul ducelui, venit să inspecteze fortăreţele din Piombino, a fost indulgent, foarte indulgent... (ştersături).

Este o prostie să numeri de cîte ori se înclină... Leonardo se întoarce brusc. Trage flămînd în piept vîntul de mare, sărat.

Din turn se vede departe. El însă priveşte jos, acolo unde se termină stîncile şi încep valurile. Valurile sînt îndîrjite. Îşi înclină spinările abrupte, cu coama înspumată, şi spală pietrele. Saltă înnebunite parcă şi sar risipind picături argintii de spumă.

N-a mai pictat niciodată marea. Faţă de jocul viu de lumină şi umbră de pe crestele valurilor, penelul cu culori este fără vlagă. În faţa adîncimii transparente, care pare că soarbe şi topeşte mii şi mii de nuanţe de culori, pensula artistului rămîne neputincioasă. Pictorul Leonardo era covîrşit de măreţia mării...

Degetele lungi şi subţiri alunecă peste creneluriie aspre ale turnului. Se înserează. E răcoare. Numai piatra mai păstrează puţină căldură, dezmierdarea zgîrcită a zilei de primăvară. Pietrele sînt bătrîne. Ca un sculptor răbdurin, soarele şi vîntul au săpat în această piatră riduri adînci, cicatrice nevindecabile ale timpului.

Temîndu-se să nu piardă ultima rază de lumină a zilei, Leonardo scoate o coală de carton din buzunar. Privirea pătrunzătoare a artistului se îndreaptă din nou asupra liniilor precise ale desenului. Da, totul e corect... Trebuie numai să deschizi robinetul şi vei putea respira uşor şi liber sub apă. În rezervor există suficient «aililo» pentru ca

omul să rămînă pe fundul mării atita timp cit va rezista fără hrană... (ştersături).

Un simplu desen, dar el exprimă puterea omului asupra mării.

— Asupra mării? întreabă valurile cu voce surdă.

— Asupra mării? repetă încet vîntul.

Leonardo îşi îndreaptă privirea spre marea ce devine din ce în ce mai neagră. El să fie acela care a pronunţat aceste cuvinte?

E linişte; valurile obosite dezmiardă drăgăstos stîncile. Marea e nestatornică, ca şi domnitorii. Peste două zile îl va vedea pe Cesar. Mîna lacomă a ducelui va tremura primind mica foaie de carton. Acela care stăpîneşte marea cîrmuieşte lumea.

Inginerul-general se uită la pînza înclinată, ca o pată albă, aruncată la întîmplare pe întunecimea întinderilor de apă. Corabia înaintează mîndră, ca o pasăre de pradă: vîntul o poartă spre rada portului. Iluzorie măreţie, căci omul poate merge pe fundul mării, iar proiectilul aruncat de o mînă invizibilă poate străpunge fundul corăbiei! Apa va năvăli prin spărtură, iar oamenii vor ţipa îngroziţi pînă la nebunie...

Ce-i pasă lui de suferinţele altora? Răul care nu-l atinge pe el valorează tot atît cît valorează binele dacă acesta nu-i foloseşte lui. Dar cîtă vreme poţi gîndi aşa? La vîrsta de cincizeci de ani e greu să te mai înşeli pe tine însuţi. La cincizeci de ani omul ştie să gîndească. Dar la ce să se gîndească? Această coală de carton trebuie să fie dată: o creaţie atît de grandioasă nu trebuie să rămînă necunoscută. Ea trebuie să deschidă poarta, închisă pînă acum pentru om, poarta spre lumea vegetaţiei verzi-ruginii a mării. Şi nu e vina lui dacă prin această poartă deschisă vor năvăli suferinţele altora. Da, se vor scufunda corăbii. Vor pieri oameni. Este oare prea puţină suferinţă pe Pămînt? Acum va mai fi încă una...

Trece în partea cealaltă a turnului. De aci nu se vede marea. Aci totul este simplu, obişnuit. Sunete cunoscute sting neliniştea sufletească, neînţeleasă.

La o fereastră, trei soldaţi se înjură. Se aud zarurile care se ciocnesc între ele. La altă fereastră se văd nişte umbre. Servitoarea cea grasă a intendentului rîde în hohote, ţipînd cu o indignare prefăcută.

Dalele de piatră răsună din nou sub picioarele inginerului-general. În faţa lui se cască din nou prăpastia neagră a mării. În spate, Italia... (ştersături). Fie ce-o fi: descoperirea sa o va dărui Italiei. La cincizeci de ani e greu să te înşeli singur.

— Italia? zîmbi el amar. Italia nu există. Milanul este împotriva Romei... Toţi împotriva tuturora. Nu Italiei, ci lui Cesar îi trebuie coala de carton...

De trei ori s-a suit intendentul pe treptele tocite şi de tot atîtea ori a făcut cale-ntoarsă, neîndrăznind să se apropie de omul încovoiat, cu pelerină de inginer-general.

„Marele ales al familiei" a coborît abia dimineață. Ochii lui indiferenți și reci nu exprimau nici un fel de îndoială. Hotărîse..."

— Hotărîse ?

Voronov, care pînă atunci se plimbase în lungul și în latul camerei, se opri. Privind ochii de bronz ai lui Leonardo, spuse :

— Nu, în acea noapte el nu hotărîse nimic. Pînă să ia o hotărîre au mai trecut încă opt ani.

— Ce hotărîre ?

Voronov cocoloși ambalajul de hîrtie în care nu mai avea țigări și-l aruncă. Glasul cu care vorbi îi păru lui însuși straniu, de parcă ar fi fost al altcuiva :

„Cum și de ce nu scriu despre sistemul meu de a sta sub apă atîta timp cît se poate rezista fără hrană ? Am renunțat din pricina nemernicilor care ar utiliza acest sistem pentru a ucide în adîncul mărilor, pentru a sparge fundul corăbiilor, pentru a le scufunda împreună cu oamenii de pe ele..."

— Dar crede-mă, nu trebuie să iei toate astea ca absolut autentice. Gîndurile nu se pot reconstitui după particularitățile craniului... Atît intendentul cel șchiop, cît și noaptea aceea petrecută în turn sînt plăsmuite de mine sau, mai exact, așa mi le-am închipuit eu. Toate celelalte însă sînt adevărate. În mai 1502, din însărcinarea lui Borgia, Leonardo a inspectat fortificațiile de la Piombino. Răposatul profesor Ruben Abgarovici Orbeli considera că acolo a inventat Leonardo dispozitivul său de scafandru.

— Dar acele cuvinte ? „Cum și de ce..."

— Însemnările s-au păstrat pînă în zilele noastre. Este vorba de așa-numitul manuscris din Leichester. Un document extraordinar, nu-i așa ? Toată viața sa, Leonardo s-a străduit să supună marea ; acest lucru a fost demonstrat în mod precis prin lucrările lui Orbeli. Toată viața ! În cele din urmă a creat scafandrul. De altfel, „atîta" este mai degrabă aer comprimat. Nu-i întîmplător faptul că printre invențiile lui Leonardo se găsește și un aparat pentru determinarea densității aerului... Cu acvalungul[1] modern se poate rămîne sub apă 30—40 de minute. Leonardo însă scria : „...atîta timp cît se poate rezista fără hrană". Vă dați seama ce înseamnă asta ? Să renunți la o astfel de invenție era o adevărată tragedie ; și totuși Leonardo a renunțat. El a renunțat din cauza oamenilor și pentru oameni... Invenția lui nu a căzut în mîinile acelora care, în interesul lor personal, ar fi pus-o în slujba războaielor sîngeroase. După un an, Leonardo scria : „Războiul este una dintre cele mai smintite nebunii omenești"... Pictorii îl socotesc pe Leonardo pictor, savanții îl socotesc savant, inginerii, inginer. El însă n-a fost nici una, nici alta. Sau, mai exact, el a fost și pictor, și savant, și inginer. Dar mai presus de orice, el a mai fost ceva... Asta am vrut eu să redau... Dar iată... Să mai fumăm totuși o țigară.

Ne-am aprins țigările. Voronov mergea prin cameră, trăgînd din țigară. Îl priveam pe Leonardo. Acum nu-mi mai puneam problema cum

[1] Acvalung — echipament modern de scafandru independent, cu butelii de oxigen (n. t.).

a reușit sculptorul să redea această gamă complexă de sentimente. Nu-mi mai puneam nici problema ce anume predomina în această gamă. Nu este oare tot una dacă este fericire sau amărăciune? Nu este oare tot una dacă este entuziasm, înțelegere sau voință? La fel cum cele șapte culori ale spectrului suprapunîndu-se dau lumină albă, tot așa și simțămintele omenești, contopindu-se, au dat naștere la ceva deosebit, care încălzea bronzul prin lumina sa mîngîietoare.

Pictor, savant, inginer? Da, desigur. Dar mai presus de toate, Om.

Toate faptele redate în această povestire sînt plăsmuite de autor.

Traducere de RADU TUDOR
după revista „Znanie sila" nr. 1/1960.

Dragi cititori,

Redacția colecției vă pregătește noi lucrări de anticipație originale și traduse, care vor fi pentru voi adevărate surprize.

Abonați-vă la colecția „Povestiri științifico-fantastice" și recomandați-o prietenilor voștri pentru a ne ajuta astfel s-o răspîndim cît mai bine.

Citiți începînd din numărul viitor al colecției romanul științifico-fantastic

TURNEUL DE PRIMAVARA
de Horia Matei

Marele maestru internațional Martin Dacosta, care a cîștigat turneele de șah de la Rio de Janeiro, Chamonix și Stockholm, este oare identic cu escrocul, spărgătorul de grevă și trișorul Dick Martin?

La șah se poate trișa? Figurile care evoluează pe tabla cu pătrățele albe și negre nu se pot măslui ca zarurile și cărțile de joc. Și atunci...?

Cine este autorul misterioaselor emisiuni radiofonice, detectate din direcția vest-nord-vest, de la 1.500 km? Dar financiarul Richard Cabral, care trece cu ușurință de la promisiuni ademenitoare la amenințări, ce rol joacă în această afacere?

Iată cîteva din întrebările pe care și le pun Anton Ciuperceanu, secretarul federației noastre de șah și prietenii săi, ziariștii Dinu Romanescu, Trude Hartmann din Berlin și Filippo Nardi din Milano, cu care cititorii noștri vor face cunoștință în romanul „TURNEUL DE PRIMAVARA" de Horia Matei.

Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin"

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare & editor Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)